

Namn att minnas

Gunnel Vallquist

Enkelt – måhända i enklaste laget – skulle Gunnel Vallquists tillvaro kunna beskrivas som en dragkamp mellan Proust och prostarna.

Med de senare avser jag då det ansevärdiga antalet prästmän tillhörande släkten Unger, som under 16- och 1700-talen verkade i Värmland.

Ja, sanningen måste fram: Gunnels mormor var den äldsta av min Pappas systrar och Gunnel är följaktligen – måtte det inte läggas henne till last – mitt kusinbarn. Det är ju dock icke hennes fel.

Jag minns mycket väl min faster Anita, som Gunnels mormor hette, och som hon på något lustigt sätt, fast det kanske inte faller i ögonen, mer och mer börjar likna. Faster Anita var den av Pappas systrar jag tyckte bäst om. Hon var lång och rank och gråhårig, en smula barsk och otålig, hetlevrad som det hette, men en glad, god, vis och rättrådig människa. Hon var gift med en tämligen bizarr bataljonsläkare, som hade tre passioner i livet: fiske, vira och postorderkataloger – och en idol: sin Anita. Jag glömmer aldrig när han skulle hålla högtidstalet på någon av min yngsta fasters bemärkelsedagar; hon var sin mors favorit. Talarerna tappade snart tråden och övergick till en hänförd hyllning av sin hustru.

Men åter till Gunnel – även om hennes morförelldrar betytt mer för hennes utveckling än man vanligen vet, ja ända därhän att hon begagnat dialektord från deras hem för att få något slags idiomatiska motsvarigheter till vissa dialektord hos Proust. Jag har aldrig hos Gunnel funnit något intresse för fiske, vira eller postorderkataloger. Men om man gör undantag för otåligheten har hon blivit mycket lik sin mormor.

Det kan man inte säga att hon var, när jag först gjorde hennes bekantskap. Då var hon en ganska ostyrig och odygdig liten flicka, som jag ibland brukade träffa om somrarna på "den förtrollade ön", Henriksholm, mina farföräldrars landsställe. Det blev etter värre när Henriksholm sålts och jag råkade henne i Stockholm sedan jag kommit upp i gymnasiet. Gunnel hade blivit ett "problembarn." Hon har själv berättat om hur hon vantrivdes i skolan, misskötte sina studier och var allmänt missanpassad och upprorisk. Hon vände sig av någon anledning till mig för att tala om livets gåtor

– hon kanske betraktade mig som den mest beläste av sina jämnåriga släktingar – allt är relativt – och jag kände mig smickrad och rådlös. Vad skulle jag från höjden av mitt gymnasiala djupsinne säga eller göra för att hjälpa denna trotsiga, egen-sinniga, begåvade, olyckliga flicka? Jag vill inte tänka på med vilka aforismer à la Wilde jag kan ha avspisat henne, med vilka stenar i stället för bröd jag kan ha bespisat henne.

Gudskelev fann ju Gunnel med hjälp av sina kloka, kärleksfulla och förstående föräldrar sin egen väg. Det finns all anledning att nämna Gud i sammanhanget. Efter några korta, oroliga experiment i olika livsformer – bland annat ett äktenskap – blev Gunnel katolik. Och med faster Anita som föredöme i visdom och vidsyn kunde hon påbörja sitt stora experiment att kombinera Proust och prostarna i fredlig, ömsesidigt fruktbarande samexistens. Inte långt efter kriget frågade Bonniers Gunnel, som då redan gjort sig ett namn som översättare från franska, om hon ville åta sig en tolkning på svenska av Prousts "À la recherche du temps perdu". Hon svarade ja. Det är en livsuppgift. Men trots sin djupa tillgivenhet för och förtrogenhet med den sida av fransk kultur, som Marcel Proust representerar, skulle den aldrig ensamt kunna tillfredsställa Gunnel Vallquist. Hennes sedan barndomen djupt religiösa läggning, den fromhet hon ärvt måste få ta sig uttryck inte bara i hennes liv utan också i hennes förkunsel, i hennes författarskap. Men hur skulle denna innerliga och samtidigt stridbara fromhet kunna samordnas med inlevelsen i den snobbistiska, ibland cyniska, fåfängliga, ibland grymma värld som är Marcel Prousts?

Gunnel Vallquist har visat att det går genom att leva i denna värld som vore hon icke av den. Så har hon förmått att i mer eller mindre jämn växling, i en arbetsrytm som passar hennes temperament, dels fullfölja den väldiga översättningssviten, dels i artikel- och bokform göra viktiga, tungt vägande inlägg i den kulturella och religiösa debatten. Hon har lyckats transformera dragkampen om sin person mellan Proust och prostarna till primus motor i sin verksamhet.

Redan som ung flicka i Stockholm gjorde Gun-

el Vallquist bekantskap med katolicismen och dess kyrka, då hon under någon tid var inackorderad hos en nunneorden. Hennes intresse väcktes, men den avgörande impulsen till sin omvändelse fick hon genom sin närmare bekantskap med franskt kulturliv. Efter att ha tagit studenten som privatist och år 1946 blivit fil mag i Uppsala, vistades hon långa perioder i Frankrike, både i Paris och på landsbygden, och kom att känna en alljämnare samhörighet med den katolska franska kulturen. Två symboler för vad som så mäktigt vängslat henne brukar hon gärna återropa: katedralen i Chartres och den gregorianska sången såsom den ännu utförs i vissa franska landsortskloster.

Från och med början på 50-talet började Gunnel Vallquist regelbundet medarbeta i svensk press, sedan 1952 är hon fast knuten till Svenska Dagbladet, bland vars mest uppskattade medarbetare hon räknas, men hon skriver givetvis också i tidskrifter som BLM och Credo. Hon behandlar också inte uteslutande religiösa spörsmål utan rör sig över en bred kultursektor, där regelrätt litteraturkritik intar ett betydande utrymme. Under samma tid har hon utgivit ett dussintal debattböcker och essaysamlingar. I dem liksom i hennes skriftställarskap över huvud taget har man under det senaste decenniet kunnat iaktta en markerad

förskjutning åt vänster av hennes positioner: kyrkopolitiskt, kulturpolitiskt och politiskt i största allmänhet. Inom katolska kyrkan torde man få placera henne avsevärt till vänster om mitten. Detta har bland annat framgått av hennes dagböcker från konciliet i Rom; kulturhistoriska dokument av bestående värde. För övrigt är hon en varm förespråkare för den ekumeniska tanken och tar text nattvarden tillsammans med företrädare för andra kristna bekännelser – ur strikt katolsk synpunkt knappast tillåtligt.

Gunnel Vallquist har genom sin renhjärtade personlighet, sin kunskapsrikedom, begåvning och självständighet, där oräddheten är ett så utmärkande drag, skapat sig stort och allmänt anseende i vårt kulturliv. Många pris och stipendier har välförtjänt kommit henne till del, hon har blivit en av De Nio och hennes namn har nämnts i samband med Svenska Akademien – även om man vet att hennes egen kandidat är Birgitta Trotzig.

Lilla helgonet, som vi kallar henne i den trängsta familjekretsen, låter för frivolt. Helig är ett så överväldigande stort ord; det bländar med sitt ljus. Men hygglig är ett bra och trevligt vardagsord. Lilla hyggliga helgonet, hur låter det?

Rätt bra som karakteristik av Gunnel Vallquist.

GU